

פרשת לך לך

סנדקאות

ויאמר אלהים אל אברהם ואתה את בריתי תשמר אתה וזרעך אחריך לדורתם: (בראשית יז, ט)

מי היה הסנדק של אברהם

אמרו במדרש כשמל אברהם את עצמו נרתע מאד, ואחז בו הקדוש ברוך הוא במילה שנאמר וכרות עמו הברית, ועשה לו הקדוש ברוך הוא סנדקות ונתן לו אז ז' עממין וארצם. וכתב בספר פענח רזא (מבעלי התוס') שמזה נוהגין שהסנדק נותן דורן לנימול. עי"ש שהטעם שנתן לו ז' עממין ולא יותר הוא לפי שנמצאים בעולם ע' אומות וז' הם העישור מהם, ודין הנקבה בנכסי אביה הוא עישור נכסים, וישראל הם בעוה"ז כנקבה כדכתיב נקבה תסובב גבר, כלומר בסבוב בעוה"ז דומין לנקבה, אבל לע"ל יהיו הם הגבר ויקחו הכל.

מקור לסנדקאות

כתוב בתורה (בראשית נ, כג) גם בני מכיר בן מנשה יולדו על ברכי יוסף, ותירגם יונתן בן עוזיאל וז"ל כד איתלידו גזרינון יוסף, היינו שהיה יוסף הסנדק. ובמדרש שוחר טוב עה"פ "כל עצמותי תאמרנה", איתא שאמר דוד המלך ע"ה ועל ברכי אני עושה סנדקים לילדים בשעת מילה ופריעה.

ביאור מילת סנדק

והטעם שקורין למחזיק התינוק בשם "סנדק" הוא על פי מה שאמרו בזה"ק (פרשת פקודי דף רנה) בזמנא דאתגזר בר נש וכו' ההוא סטרא אחרא וכו' אתבר ולא יכיל לשלטאה ולקטרגא וכו' דאתעביד סניגוריה על ישראל. וזהו שקורין אותו סנד"ק, כי ר"ת סניגור נעשה דין קטיגור. (טעמי המנהגים אות תתקכב).

מעלת הסנדק

כתב הרמ"א (יו"ד רסה, יא) שנוהגין להזר אחר מצוה זו להיות סנדק לתפוס התינוק למוהלו. ובשם מהר"ל כתב שיפה כח הסנדק מכח המוהל להקדימו לקריאת התורה, דכל סנדק הוי כמקטיר קטורת, ולכן נוהגין שלא ליתן שני ילדים לבעל ברית אחד, כדאמרינן גבי קטורת, "חדשים לקטורת". עוד כתב הרמ"א שאין לאשה להיות סנדק במקום שאפשר באיש, משום דהוי כפריצות. ומ"מ היא עוזרת לבעלה ומביאה התינוק עד בית הכנסת, ואז לוקח האיש ממנה ונעשה סנדק. (דרך אגב רואין מכאן שהסנדק הוא גם ה"קוואטר", ועי' לקמן)

על מש"כ הרמ"א שהוא דומה לקרבן ציין הגר"א לדברי הזוהר (סוף פרשת לך לך צד, ב) וז"ל האי מאן דאקריב בריה קרבנא קמי קודשא בריך הוא, רעוא דקודשא בריך הוא בההוא קרבנא ואתרעי ביה וקריב ליה ושוי מדוריה בתרין אדרין, ואחיד להאי ולהאי דאינון תרין אתקשרו כחדא דכתיב ישכון הצריך, הצריך ודאי תרי וכו'.

כמקטיר קטורת

אבל על מש"כ הרמ"א דכל סנדק הוי כמקטיר קטורת, ולכן נוהגין שלא ליתן שני ילדים לבעל

ברית אחד, כדאמרינן גבי קטורת, "חדשים לקטורת", כתב הגר"א דדבריו "אין להם שחר", דא"כ מ"ט מאדם אחד דוקא, דלדבריו אחד לא יעשה ב' פעמים סנדק לעולם. עוד כתב דלעולם לא ראינו סנדק שמתעשר. אלא המנהג הוא ע"פ צוואת ר"י החסיד (סי' כו) וז"ל לא יעשה לחבירו סנדק לשני בניו אלא אם כן מת אחד.

ובשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ק יו"ד סי' פו) נשאל על איש שנולד לו בן זכר ולא מצא סנדק כרצונו, רק זה שכבר היה אצלו סנדק באחד מבניו הקודמים, האם מותר לכבדו. ותמה על מה שדימה מהרי"ל מצוה זו למקטיר קטורת, כי אף שדימה הירכים של הסנדק למזבח, אכתי מנ"ל לדמותו למזבח הקטורת שהוא מזבח הפנימי, יותר יש לדמותו למזבח החיצון, ודם הברית לדם הקרבנות שמקומם על מזבח החיצון, ובכל הקרבנות הרי לא היה מצריכים כהנים חדשים, ורק לפייס השלישי היו אומרים חדשים לקטורת באו והפיסו. ותל' שמקור מהרי"ל הוא מן המדרש הובא בילקוט שמעוני (סוף פ' לך לך), בשעה שמל אברהם ילידי ביתו העמידו גבעות הערלות, וזרחה עליהם חמה והתליעו ועלה ריחם לפני הקדוש ברוך הוא כקטורת הסמים, וכעולה שהיא כליל לאישים. וע"ז סמכו הר"פ ומהרי"ל לדמות מצוה זו לקטורת.

האם מילה שכיח כמו עולה

ואעפ"כ כתב הנו"ב שאין ללמוד מקטורת לענין שתהא מעשרת ולהקפיד על חדשים כקטורת, שהרי במס' יומא (כו, א) מקשה הגמ' אי הכי עולה נמי, ומשני הא שכיח והא לא שכיח, ופירש"י ומסתברא דכי כתיב עושר אדלא שכיח, וא"כ אין ללמוד מקטורת, דקטורת לא היה בכל העולם רק במקדש פעמיים בכל יום, אבל מצות ברית מילה יש בכל גבול ישראל בכל יום הרבה מאד, וא"כ מסתמא לא קאי עושר על דבר השכיח הרבה.

אבל כתב שמאידך גיסא קטורת לא שייכא אלא בכהנים והמה חלק קטן מכלל ישראל ומצות מילה אף שיש הרבה בכל יום אבל גם הזוכים במצות המה הרבה מאוד שכל ישראל ראויים לזה, וריבוי כל ישראל נגד הכהנים הוא אפשר כמו ריבוי מצות מילה נגד קטורת. ובזה מיישב למה על הסנדק הקפיד מהר"פ להדר אחר חדשים ועל המוהל לא מצינו שהקפיד, ואם רגלי הסנדק הם מזבח הקטורת א"כ המוהל הוא כמקטיר קטורת. ולהנ"ל ניחא דלא כולם ראויים להיות מוהלים דצריך אומן ובקי, ולא נפישו אומנים יותר מכהנים ומקרי מצות מילה שכיח לגבי אומנים יותר מקטורת לגבי כהנים. אמנם בתוס' ישנים לא פירשו כרש"י, ולפי פירושם גם עולה מעשרת אף ששכיח.

ומסיק הנו"ב דכל הדברים הללו אין להם שורש ועקר בגמ', והכל רק דרך דרש ורמז ולא לעכוב ולא למנהג קבוע, ובכל מדינת פולין אין מדקדקין בזה, ובהרבה מקומות הרב הקבוע הוא חיוב לסנדק תמיד, וגם בקהלתנו אין הכל מקפידין בזה.

ומה שהקשה השואל מה חילוק יש אם הוא אצל אדם אחד או אצל אדם אחר, ונימא דומיא דקטורת שלא שנה בה כל ימיו גם סנדק מי שהיה סנדק פעם אחת שוב לא יכבדנו שום אדם להיות סנדק, כתב הנו"ב שבאמת יש לתמוה עוד על רבינו פרץ מה הדמיון בין מילה לקטורת, דבשלמא קטורת היא עבודה המסורה לכל בני אהרן וכולם שותפים, ולכן לא הניחו להיות אחד שונה בה פעמים וחברו לא יזכה במצוה זו, אבל מצות סנדק הגם שמעשרת מ"מ אבי הבן שלו היא המצוה, ובידו לכבדו ולהעשיר משלו לאחד כמה פעמים. אלא כתב הנו"ב שהר"פ דימה דבר זה למה שאמרו במס' עירובין (סג,) אמר ר' אבא בר זבדא הנותן מתנותיו לכהן אחד

מביא רעב לעולם, נמצא שגם האדם בשלו ראוי שלא ליתן הכל לאחד. וכל זה באדם אחד אבל בעל ברית אחר יכול גם הוא לכבד לכל מי שירצה, ומה איכפת לו במה שכבר כבדו איש אחר, ויותר מזה אין להאריך בדבר שכל השורש אינו מן התלמוד.

וכ' החיד"א שאע"ג דמצוה זו שכיחא (וא"כ הוי כמו קרבן עולה שאין מגבילים עבודת הכהן בהם, כקושיית הגר"ב), רצו להראות חיבוב מצוה ולהודיע שהיא כמו קטורת, לכן נהגו שאדם אחד לא יהיה סנדק לשני בנים של איש אחד, לדמות בצד מה לקטורת. אבל אינה כקטורת שלא ישנה אדם בה מעולם, ויכול להיות סנדק לכמה תינוקות מאנשים שונים.

למה נותנים לסנדק לשתות היין

הבאנו מש"כ הגר"א שלעולם לא ראה סנדק מתעשר. והנה בספר תורת חיים (סנהדרין פט, ב) כתב שמכיון שהילד הנימול נחשב כקרבן, ורגלי הסנדק שמלין עליהן חשוב כמזבח, כמ"ש בהדיא מהרי"ל, לכן נוהגין ליתן כוס יין של ברכה לשתות לסנדק, ואין נותנין אותו לתינוק כדרך שנוהגין בכוס יין של קדוש, לפי שהעולה טעונה נסכים שהיו מנסכין יין על גבי המזבח בשעת ההקרבה, וכיון שהילד דומה לקרבן עולה והסנדק דומה למזבח לכך נותנין כוס יין של ברכה בגרונו של סנדק דהוה ליה כמנסך יין על גבי המזבח.

האם הסנדק הוא גם מחזיק התינוק בשעת הברכה

עוד כתב שהסנדק המחזיק את הולד בשעת המילה על ברכיו הוא יחזיקנו ג"כ בשעת ברכה וישתה מן הכוס של יין, ודלא כאותן שנוטלין את הילד מן הסנדק לאחר שנימול ונותנין אותו לאדם אחר להחזיקו בשעת ברכה והוא שותה כוס של ברכה, דאיהו לאו מזבח יחשב ומה לו לשתות כוס של ברכה זו.

האם הסנדק מכניס התינוק

כתוב ברמ"א שאע"פ שאין אשה יכולה להיות סנדק, מ"מ היא עוזרת לבעלה ומביאה התינוק עד בית הכנסת, ואז לוקח האיש ממנה ונעשה סנדק. מבואר בדבריו שהסנדק הוא גם הקוואטר. ושמעתי פעם שעל פי כל הנ"ל יישב הגר"ח קרייזווירט קושיית הגר"א למה לא ראה סנדק מתעשר, שרק סנדק שהוא גם מכניס התינוק וגם מחזיק אותו בשעת הברכה הוא הסנדק האמיתי, וסיפר שפעם כבדו אותו גם בסנדקאות וגם בעמידה לברכות, ואותו יום הרוויח הרבה כסף.

מצוה בו יותר מבשלווחו

הבאנו דברי הרמ"א שיש לכבד אדם חשוב בסנדקאות, ויש להעיר למה לא יקח הסנדקאות לעצמו, שהרי קי"ל מצוה בו יותר מבשלווחו. ובאמת בספר לקט יושר (ח"ב עמ' נב ענין ג) משמע שלכתחילה יקח הסנדקאות לעצמו, ורק היכא שיש ענין שלום וכבוד הבריות נותן לאחרים, וז"ל מי שיש לו בן למול ואינו רוצה להיות בעל ברית, ורוצה לכבד אחרים משום הבאת שלום ומשום דיש בו כבוד הבריות, חייב ליתן לאביו קודם אביו זקנו להיות בעל ברית. אבל אם הוא ברצון אביו יוכל לתן לזקנו, והמנהג ליתן לזקנו משום שהעולם אומרים מי שהוא בעל ברית לבן נינו אינו רואה פני גהינם. ולפי"ז אם כבר הביא לאביו ולזקנו בבניו הראשונים, יכול ליקח הסנדקאות לעצמו.

ומצאתי בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ד סי' פו) שדן בזה שמצינו שהסנדק נקרא בפוסקים "בעל ברית המילה", וכשאין האב בביתו איתא בסי' רס"ה שנהגו שהסנדק מברך ברכת להכניסו. וזכר הבאנו דברי הרמ"א שהסנדק קודם למוהל ואבי הבן לענין קריאת התורה, וכן פסק המג"א סי' רפ"ב. וצריך להבין מה מעלת הסנדק לעומת המוהל שהוא עושה כל המצוה. ות' על פי הא דאיתא במכות (כ, ב) שהניקף אם הוא מסייע ומטה ראשו לוקה ג"כ על לאו דלא תקיפו, וכן נפסק להלכה (יו"ד סי' קפ"א). ורש"י כתב שם שמזמין השערות להקיפן, ולפ"ז גם בנ"ד הלא ההכרח שהסנדק יחזיק רגלי התינוק ויטה את הגיד לצד המוהל, וא"כ הרי הוא מסייע לגוף מצות מילה, וכאלו עשו שניהם.

ובשו"ת חת"ס (או"ח סי' קנ"ט) כתב כעין זה שהסנדק עושה ב' מצות שמחזיק התינוק וגם נטפל למצות מילה, ולכן הוא קודם למוהל. ותמה עליו הדברי מלכיאל דמה שייד נטפל כיון שאינו עושה מאומה בגוף המצוה, ואיך אפשר שההכנה תהא דומה לגוף המצוה, אבל לפמ"ש א"ש שיש לו חלק בגוף המילה.

וכתב דלפי"ז ראוי לנהוג שאבי הבן יהא סנדק, דהא באמת מוטל עליו מצות מילה, ויש פוסקים שס"ל שאסור לעשות שליח למול אם הוא יכול למול, (ע' קצה"ח סי' שפ"ב). וא"כ כיון שסנדק הוי ג"כ חלק מגוף מעשה המילה, אף שאינו יכול למול בעצמו, מ"מ מחויב להיות סנדק ולעשות כל מה שאפשר לו לעשות במעשה המילה.

ומה"ט נהגו שהסנדק מברך להכניסו כשאין האב לפי שהוא עושה רוב המצוה. וכמו שהאב מוסר בנו למול, כן הסנדק מזמין הילד למולו. ומה"ט נקרא הסנדק בעל ברית שהוא מזמין הילד למולו כמו האב.

לכבד לאנשים גדולים

ובספר שיורי ברכה (יו"ד רסד) כתב שאם מכבד לאדם גדול במילת בנו, ואומר לו שיהיה שלוחו, יש צד לומר דאין כאן פקפוק, דכנגד מה שנאמר מצוה בו יותר מבשלוחו, איכא כבוד הבריות, וכבוד המצוה שתעשה בגדולים. וכ"כ בספר תבואת שור (סי' כח, יד) שלא אמרינן מצוה בו יותר מבשלוחו אלא בעושה שליח לעשות המצוה במקומו משום שאינו רוצה לטרוח במצוה, והוי בזיון למצוה, אבל היכא שמכבד לאנשים גדולים והמצוה מתכבדת עי"ז, אין כאן איסור כלל משום שאין כאן זלזול בכבוד המצוה. ומשמע שם שאפילו אם לא מינהו לשליח ג"כ לית לן בה, הואיל ואינו עושה דרך זלזול. אמנם הכרתי ופילתי חולק על התבואת שור וס"ל שאם מכבדו דרך כבוד במצוה אסור להמנע מעשיית המצוה בעצמו, מה שאין כן דרך שליחות, דבכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו. ולפי"ז בסנדק שאבי הבן אינו עושה לסנדק שליח אז תלוי במחלוקת תבו"ש ופילתי.

[מש"כ התבו"ש שהחסרון במצוה בו הוא משום הזלזול לא משמע כן מרש"י (קידושין מא, א ד"ה מצוה בו יותר מבשלוחו) שכתב דכי עסיק גופו במצות מקבל שכר טפי, ולדבריו פשוט שאם מכבד לאחר בלי שיעשהו שליח, והשני הוא זה שיקבל שכר המצוה ולא הוא, כ"ש שיש כאן ביטול של מצוה בו.]

שו"מ בספר מהרי"ל (הלכות מילה) וז"ל צריך לחפש אחר יהודי כשר לעשותו סנדק שהוא הבעל הברית, כדי שיבא אליהו ז"ל וישב על הקתדרא מכוסה במעיל אצל בעל הברית. ומשום

כבודו מושיבין לו כסא אחד כמו שכתב רב שמריה גאון ז"ל דאליהו הוא מלאך הברית, וכן יסד הפייט ביוצר דשבת דחל בו ברית.

אם מחלל שבת יכול להיות סנדק

היכא שזקיננו של התינוק מחלל שבת כתבו הפוסקים שאינו כדאי לכבדו בסנדקאות, והטעם כי היעב"ץ כתב שתקנת הנער תלוי בכוונת המטפלים בו, ולכן יש להשתדל ולשכנעו שיותר על דבר זה בלי מחלוקת.

זריזין או ת"ח לסנדק

יש להסתפק האם כדאי לכבד אדם גדול בסנדקאות, אם ע"י זה יאחר הברית ולא יקיים ענין של זריזים מקדימין למצוות. וראיתי בספר חשוקי חמד שרצה לתלות במה שנחלקו האחרונים במי שהיה חבוש בבית האסורים, ולא יכול להתפלל בציבור, והשר אישר לו רק יום אחד ולא יותר, שהרדב"ז (תשובה יג) כתב שלא יחמיץ המצוה ותיכף יתפלל בעשרה, ולא ימתין ליום כפור, או פורים. והחכם צבי (סימן קו) חלק עליו, יעוין באר היטב (או"ח צ"ס"ק יא), ובמשנ"ב (שם ס"ק כח), ועיין בחיי אדם (כלל סח) ובנשמת אדם שהאריך בזה, ואולי ה"ה בנידוננו. וע"ע בשו"ע (תכו, ב) דדוחים אמירת קידוש לבנה למוצ"ש כדי לקדש כשהוא מבושם, ובביה"ל הביא דעת הב"ח שלא להחמיץ המצוה עד מוצאי שבת, אלא אחר שעברו עליה שלשה ימים מהמולד מקדשים. ואולי גם בעניננו תלוי בפלוגתא הנ"ל. אך יתכן שבאותו יום עצמו אין כל כך קפידא על הזריזות כשיכול לקיים המצוה יותר בהידור מאוחר יותר. והעולם נוהגים שממתינים לסנדק תלמיד חכם או צדיק אף על פי שהיה אפשר להקדים ולמול מיד אחרי הזריחה. ומש"כ שבאותו יום "אין כ"כ קפידא על הזריזות וכו'" אינו נראה לי, שהרי מבואר בראש השנה (כג, ב) שמעלת "זריזין מקדימין למצוות" דוחה מעלת "ברוב עם הדרת מלך", אע"פ שלא יעבור אותו יום. אבל כבר הבאנו במקום אחר מש"כ החת"ס (בספרו תורת משה סוף פרשת תצוה), שהיכא שהמעלה הוא בעצם המצוה אז עדיף מזריזין מקדימין למצוות, אבל מעלת ברוב עם אינו מעלה בעצם המצוה, וכ"כ השדי חמד (מערכת פ' כלל לט). ולפי"ז יש לדון האם סנדק ת"ח וירא שמים הוי מעלה בעצם המצוה, או שאינו אלא מעלה בעלמא.

הנהגת הגרי"ז

וראיתי בספר תשובות והנהגות (ח"ה סי' רצג) שמביא עובדא שקרה אצלו עם הבריסקער רב, שכשנולד לו בן כיבד את הגרי"ז בסנדקאות, והשיב שלצערו אינו יכול, וכשהתחיל להפציר בו אמר "אני לא אמרתי שאני לא רוצה רק שאיני יכול". ומביא שאח"כ שמע נימוקו מדוע לא קיבל סנדקאות, כיון שלעיתים תכופות האריך בשחרית עם עבודתו אח"כ עד קרוב לחצות, ולא רצה שיבטלו מצות זריזין כדי שיהא סנדק. ויש מוסיפים שאמר אני לא רוצה שאליהו ימתין עלי.

הנהגת רבי לייבלה איגר

בלובלין נהגו הרבה לכבד רבי לייבלה איגר בסנדקאות, אבל היו אלה שעוררו עליו שנגרם עי"ז איחורי מצוה מילה, משום שהיה מאריך בהכנות למצוה לפעמים עד אחר חצות, ורצו לעכב אנשים מלכבדו בסנדקאות. והוא שלח מכתבים לכמה גדולים וביניהם בן דודו רבי שמעון סופר, וטען רבי לייבל שהדבר פשוט על פי ההלכה שאין בזה ביטול מצות זריזין

מקדימין משום שעוסק בהכנה להמצוה, וזריזין מקדימין למצוות אמרינן ולא במצוות. והשיב לו המכתב סופר שאע"פ שמעיקר הדין הוא צודק, ומביא ראיה מהא דאיתא במדרש שכשמלו במדר היה משה מל ויהושע פורע, אע"פ שע"ז בוודאי נגרם איחור במילת כולם, אלא שהיה כדאי משום שרצו שמה רבינו יהיה המוהל. אבל כתב שהיות וזקנו הגרע"א "שכל מעשיו היו מכוונים על פי הסוד", לא נהג כך, אינו מן הראוי שיאחר כ"כ. והוסיף דמה חטא התינוק שישאר כל היום עם הערלה הטמאה כשאתה מעטר בציצין ופרחים, ואין זה ציצין המעכבין את המילה.

אשה

כבר הבאנו דברי הרמ"א שאין להניח אשה להיות סנדק, ומקורו בספר תשב"ץ קטן (סימן שצז) שכתב וז"ל אינו נראה לי כלל מנהג כשר שנוהגין ברוב מקומות שהאשה יושבת בבית הכנסת עם האנשים ומלין התינוק בחיקה, ואפילו אם בעלה מוהל או אביה או בנה, דלאו אורחא ליכנס אשה מקושטת בין האנשים ובפני השכינה. וכי האי גוונא פרכינן בפ' האיש מקדש (נב) אשה בעזרה מנין, פן יתגרו בה פרחי כהונה. ועוד דאפילו בעיקר מילה לא נצטווית למול אפילו בנה דכתיב אשר צוה אותו ולא אותה, ואם כן למה לי כולי האי שימולו לתוך חיקה ולחטוף מאנשים המצוה, ומי שיש בידו למחות ימחה.

עוד כתב דאע"ג דטרידי בעבידתייהו ולא מהרהרי, עדיין מכוער הדבר, שהרואים חושדים אפילו אדם עם אשתו, ועוד שאין כל אדם יודע שהיא אשתו, וכי בחנם היתה עזרת נשים לבד. ונראה דמצוה הבאה בעבירה היא, כדכתיב הנה שמוע מזבח טוב. וכל איש הירא דבר ה' יש לו לצאת מבית הכנסת פן יראה כמסייע ידי עוברי עבירה. שהרי אמרו חז"ל "אחרי ארי ולא אחרי אשה", ואפילו נזדמנה לו אשתו מסלקה לצדדים. ולהכי אמרינן מנוח עם הארץ היה, דכתיב וילך מנוח אחרי אשתו, ואפילו בשוק כ"ש בבית הכנסת ובחיקה.

ובשו"ת דברי מלכיאל (הנ"ל) מוסיף דלפמש"כ הרמ"א (ר"ס רס"ד) דאשה לא תמול, ולפמש"כ

הדברי מלכיאל שהסנדק מסייע במילה "מסייע שיש בו ממש", מה"ט אין לה להיות סנדק. וכתב שצ"ל שכתב הטעם של פריצות אף להמתירים לאשה למול, וצ"ע. אבל בדברי התשב"ץ מרומז גם טענת הדברי מלכיאל.

נכרי

בשו"ת דברי מלכיאל (שם) נשאל על מקום שהיה מוהל אחד שהיה דוחה מצות מילה בזמנה כדי למולו ביום אידם, ולא עוד אלא שהיו מכבדים ר"ל נוצרים להיות הסנדק, ונמצא שהמוהל מל הילדים על ברכי נוצרי. ותמה עליהם הדברי מלכיאל איך אפשר להניח איש בזוי כזה לעסוק במצות מילה שהוא מזלזל בה, והלא מצות מילה בשמיני דוחה שבת, והוא דוחה אותה בשביל כסף נמאס. ואף על המוהל שמקבל שכר איתא בשו"ע (סי' רס"א) שהוא מגונה ושכופין אותו שימול בלא שכר, והדורש שכר אינו מזרעו של אאע"ה, ואף שבעתים הללו יש הרבה מקומות שמקבלים שכר בשביל דוחק הפרנסה ושיהי לבו פנוי לעשות מלאכת הקודש באמונה, אבל חלילה חולין לדחות גוף המצוה הקדושה בשביל בצע כסף. ואיש כזה נפשו מטומאה, וחלילה להניחו לגשת על הקודש לעסוק במצוה זו.

ומביא שהשואל התעורר על שלשה פשעיו, א' אשר מסית לדחות המילה ליום אידם שהעם פנוים ממלאכתם וירבו הקרואים למען הרבות הכנסתו, ב' שהוא מל ילדים כשהסנדק הוא נוצרי, ג' שמבטל מצות מציצה לגמרי, רק מקנח הדם במוך טבול בקארבאל.

יום אידם

במה שדוחה המילה מיום השמיני ליום אחר כדי שתהי המילה ביום אידם וירבו הקרואים, הרי מקרא מפורש "ביום השמיני ימול", ודוחה שבת. ואיך יעלה על לב איש ישראל לדחותה בשביל ריבוי קרואים או הכנסת המוהל והמילדות. אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה. ולשמחה מה זו עושה, הלא כל עיקר השמחה שעושים ביום המילה הוא בשביל שזכו לקיים המצוה כתיקונה כדאיתא בשבת (קל, א) שקבלו עליהם ישראל מצוה זו בשמחה מדכתיב שש אנכי על אמרתך, והשוטים הללו דוחים את המצוה כדי להרבות בסעודה ושמחה. וביותר שדוחים אותה ליום אידם כדי לשמוח ביום אידם אשר החמירו בזה חז"ל ביבמות (דף ס"ג). ועוד יש לדון בזה עפ"מ"ש קצת פוסקים שעל האב מוטל מצות מילת בנו רק ביום השמיני ולא אח"כ, ע' במחה"ש סי' תמ"ד ועוד אחרונים. וא"כ כשדוחה המילה מיום השמיני במזיד, הרי נתבטלה מהאב לגמרי מצוה זו המוטלת עליו.

והסכים עם השואל לתקן שכל מילה שלא בזמנה תהא רק ביום שאינו יום אידם, אף שיצטרכו להשהות עי"ז יום או יומים, ואין בזה משום שיהוי מצוה כיון שיש בזה חיזוק המצוה והקמת הדת על תלה. דמוטל יותר על ב"ד להעמיד הדת ע"י תקנה זו שיקיימו מצות מילה כראוי, כי אם יניחו הדבר כמו שהוא תבטל ח"ו מצות מילה בשמיני לגמרי בהמשך הזמן.

דחיית מילה לע"פ

וכעין זה כתב הנוב"ת (יו"ד סי' קס"ו) בדבר שנמצאו אנשים שדחו מילה שלא בזמנה על ערב פסח כדי שיאכלו הבכורים על הסעודה, וכתב הנו"ב לתקן לאסור למול מילה שלא בזמנה בע"פ אף שכבר לא מלוהו עד ע"פ, וישהו המילה על חוהמ"פ, בשביל שראה שיש בזה עצת חטאים שיאכלו הבכורים.

וע"ד שמושיבים נוצרי לסנדק, מצות סנדק הוא ענין גדול ומבואר בשו"ע (סי' רס"ד) ובכמה ספרים שצריך להדר שיהא הסנדק ירא שמים. והקולר בזה תלוי בצואר המוהלים, כי איך יגש המוהל למול הילד על ברכי נוצרי. ואין לחוש בזה לאיבה, כיון שזה אסור לנו ע"פ דינינו. ועוד דגם הם אין עושין כן, וכעין זה איתא בע"ז דכל היכא דאיכא אמתלא לא חיישינן לאיבה, וכל נוצרי אשר לו דעת ישרה יבין שעל כל איש לשמור חוקי דתו.

עוד כתב שלפי מה שביאר שלהסנדק יש חלק בגוף מעשה המילה, הרי מפורש בשו"ע (יו"ד סי' רס"ד) שעכו"ם אסור למול, א"כ פשוט שאסור לעשות עכו"ם לסנדק, ויש בזה פסול בגוף המילה, דפסק הרמ"א שצריך לחזור ולהטיף דם ברית. ולזה אסור להמוהל למול כשהעכו"ם סנדק, ויש לחוש לברכה לבטלה כיון שאין עושה המצוה כהוגן, והמוהל שיעבור על זה יהא אסור לעסוק עוד במצות מילה דהוי מומר לערלות.